

## รูปแบบการรักษาโรคในบริบทของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ศ.ล.)

กิตติกรณ ศรีทอง<sup>1\*</sup> และ อับดุลรอญิง สือแต<sup>2</sup>

<sup>1</sup>นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 94000

<sup>2</sup>Ph.D. (West Asian Studies-Politics), ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ประจำหลักสูตรปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา  
คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 94000

E-mail: K.srithong1234@gmail.com, suetair@gmail.com

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการรักษาโรคในบริบทของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ศ.ล.) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอเชิงพรรณนา โดยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยค้นคว้าเอกสาร และการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลแบบบันทึกที่ได้จากอัลกุรอาน อัลหะดีษ นักปราชญ์อิสลามและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน โดยใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) และสรุปผลข้อมูลแบบการบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบท่านศาสนทูตมุฮัมมัดนั้นได้ปฏิบัติเป็นรูปแบบเพื่อเป็นแนวทางให้กับมุสลิมทุกคนได้ปฏิบัติ โดยการรักษาไม่ต้องไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องห้ามทางศาสนา (ฮะรอม) ซึ่งเป็นวิถีทางที่ท่านศาสนทูตรักษาตัวท่านเองและเหล่าอัครสาวก (ศอฮาบะฮ์) ของท่าน ไม่ว่าจะเป็นการรักษาความเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย และความเจ็บป่วยทางด้านจิตใจ ซึ่งท่านศาสนทูตได้ปฏิบัติเป็นแนวทางในการรักษาด้วยการประกอบศาสนกิจ (อิบาดะฮ์) ทั้ง 5 รูปแบบ ได้แก่ 1.การรักษาเยียวด้วยการละหมาด 2.การรักษาเยียวด้วยการถือศีลอด 3.การรักษาเยียวด้วยการบริจาคทาน (ทำซอดาเกาะห์) 4.การรักษาเยียวด้วยการมองคัมภีร์อัลกุรอาน 5. การรักษาเยียวด้วยบทดุอา

คำสำคัญ: รูปแบบการรักษาโรค, บริบทของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ศ.ล.), การรักษาโรค

## The Model of Treatment in Context of Prophet Muhammd (saw)

Kittikon Srithong<sup>1\*</sup>, and Abdulroning Suetair<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Ph.D. candidate, Department of Islamic Studies, Faculty of Islamic Sciences Prince of Songkhla University,  
Pattani Campus, 94000

<sup>2</sup>Ph.D. (West Asian Studies-Politics), Assistant Professor and the Curriculum Lecturer in the Doctoral Program  
Department of Islamic Studies, Prince of Songkhla University Pattani Campus 94000

E-mail: K.srithong1234@gmail.com, suetair@gmail.com

### ABSTRACT

The purpose of this research was to study the treatment model in the context of Prophet Muhammad (PBUH). It was a qualitative research and descriptive presentation. By using research methods to research documents and interview the data were recorded from Qur'an, Al-Hadith, Islamic scholars and in-depth interviews with 3 experts by using typological analysis and descriptive summaries. The results showed that the form of the Prophet Muhammad has been practiced as a guideline for all Muslims to follow. The treatment must not involve religious forbidden things (Haram), which is the way in which the Prophet heals himself and his apostles (Sahaba), whether it is to cure illnesses. Physically and mental illness, which the Messenger has practiced as a guideline for healing with religious activities (Ibadah) in all 5 forms: 1. Healing with prayer. 2. Healing with fasting 3. Healing with alms giving (Making Sadaqah) 4. Healing by looking at the Quran. 5. Healing with Dua..

**Keywords:** Treatment model, Context of prophet Muhammad (saw), Treatment

## บทนำ

การแพทย์ในสมัยท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ที่ท่านได้เป็นผู้รักษาด้วยตนเองหรือบอกเล่า แนะนำแนวทางแก่ผู้อื่นให้รักษาโรคต่าง ๆ และท่านได้อธิบายเรื่องราวเหล่านั้นว่า มันมีความมหัศจรรย์ มีวิทย์ปัญญายู่ง้างในอย่างไร ซึ่งเป็นสิ่งที่บรรดาแพทย์มากมายต่างรู้สึกรู้ว่าเป็นความประหลาดมหัศจรรย์อย่างยิ่ง เมื่อเทียบเคียงกับการแพทย์ของพวกเขากับการแพทย์ของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด แล้วก็เปรียบเทียบได้กับการแพทย์ของแพทย์ธรรมดากับการแพทย์ของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญนั่นเอง

เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เกิดจากการช่วยเหลือของอัลลอฮ์ (ซ.บ) ผู้ทรงเดชานุภาพในทุก ๆ สิ่ง (อินนุกอยยิม อัลอะฮียะฮุ. 2548) ความจำเป็นทางการแพทย์เกี่ยวกับปัญหาที่ว่าอาหารต้องห้ามบางอย่างสามารถนำมาใช้เป็นยาได้หรือไม่นั้น เรื่องนี้บรรดานักกฎหมายยังมีความคิดเห็นแตกต่างกัน บางคนได้ถือว่ายาจัดอยู่ในประเภทของความจำเป็น เป็นเหมือนอาหารและบรรดานักกฎหมายที่มีความคิดเห็นเช่นนี้ได้นำเอาหะดีษของท่านศาสนทูตมาสนับสนุนว่าแน่แท้ อัลลอฮ์มิได้จัดหาการรักษาสำหรับท่านในสิ่งที่พระองค์ได้ห้ามแก่ท่าน (บุคอรี จากอิบนุญะฮ์ล)

อย่างไรก็ตามนักกฎหมายบางคนก็ถือว่าความต้องการยานั้นเท่ากับความต้องการอาหาร เพราะทั้งสองอย่างนี้มีความจำเป็นสำหรับการรักษาชีวิต ในการสนับสนุนความคิดเห็นของตนที่ว่าสิ่งต้องห้ามสามารถนำมาเป็นยานั้น บรรดานักกฎหมายที่มีความเห็นเช่นนี้ได้อ้างว่าท่านศาสนทูตได้อนุญาตอับดุลเราะห์มาน บิน อาฟ และซุบัยร บิน อาวาม ให้ใส่ผ้าไหมได้เพราะทั้งสองคนได้รับความลำบากจากโรคผิวหนัง ทักษะประการหลังนี้อาจใกล้เคียงเจตนารมณ์ของอิสลามที่คำนึงถึงการสงวนชีวิตของมนุษย์ในทุกบทบัญญัติและคำสอน แต่อย่างไรก็ตามการใช้ยาที่มีส่วนประกอบจากสิ่งหะรอมเป็นที่ยอมรับก็ต่อเมื่ออยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ชีวิตของคนไข้จะเป็นอันตรายถ้าหากว่าไม่ได้รับยานี้ ไม่มีทางเลือกหรือมีการรักษาอย่างอื่นที่หะลาลมาทดแทน และการให้ยารักษานั้นถูกกำหนดโดยแพทย์มุสลิมที่มีความรู้และยำเกรงต่อพระเจ้า (ยูซุฟ กือรฎอวี (Yusuf al-Qaradāwī, 1987:74)

จากประเด็นข้างต้น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษารูปแบบการรักษาโรคในบริบทของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด เพื่อเป็นแนวทางการรักษาโรคของชาวมุสลิมในประเทศไทยถึงความจำเป็นทางการแพทย์ที่ต้องใช้สิ่งที่หะรอมหรือกรณีที่มีมุสลิมตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถหาวิธีเยียวยาอื่นใดไปจากวิธีการที่ต้องอาศัยสิ่งที่หะรอมในการบำบัดโรคต่อไป

## วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการรักษาโรคในบริบทของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ศ.ล.)

## วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษารูปแบบการรักษาในบริบทของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด โดยมีขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ซึ่งการดำเนินงานวิจัยนี้เป็นการดำเนินการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ได้แก่ อัลกุรอาน อัลหะดีษ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ (Interview)

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี แพทย์มุสลิม ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการอิสลาม

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ให้ข้อมูลหลักรวม 3 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรีจำนวน 1 คน แพทย์มุสลิมจำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการอิสลามจำนวน 1 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีประสบการณ์มากในเรื่องนี้ (ทวิศักดิ์ นพเกสร. 2551)

### 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่ง

ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจริยธรรมในการวิจัย ได้รับความยินยอมโดยสมัครใจที่จะให้ข้อมูลในเรื่องเกี่ยวกับการวิจัย (บุปผา ศิริรัมย์, จรรยา เศรษฐบุตร และเบญญา ยอดดำเนิน-แอ็ดติงค์. 2544)

การสร้างเครื่องมือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ผู้วิจัยทำการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดเพื่อเป็นเกณฑ์ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทำการตรวจสอบและปรับปรุง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามที่จะถามไว้แล้ว ผู้ถูกสัมภาษณ์แต่ละคนจะถูกถามด้วยคำถามเหมือนกันหมดทุกคน คำถามเป็นทั้งคำถามปลายเปิดและปลายปิด

### 3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ บันทึกภาพและการจดบันทึก โดยผู้วิจัยใช้กล้องถ่ายภาพร่วมกับการจดบันทึกข้อมูลเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยต้องขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ก่อนทำการเสมอ

### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปฐมภูมิที่จากการสัมภาษณ์ และข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าอัลกุรอาน อัลหะดีษ อุละมาห์หรือนักปราชญ์อิสลาม หนังสือ บทความ วารสาร และงานวิจัย ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการนำ ข้อมูลมารวมเป็นหมวดหมู่และแยกประเด็นของข้อมูลที่ต้องการเพื่อสร้างขอบเขตที่ชัดเจนและถูกต้อง โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาถอดบทสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (Word by Word) แล้วอ่านบทสัมภาษณ์ดังกล่าวซ้ำ หลายๆ รอบ เพื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้รับ และใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) ให้เป็นหมวดหมู่โดยการวิเคราะห์คำหลัก (Domain Analysis) โดยจำแนกคำที่มีความสัมพันธ์กันมาไว้ในชุดข้อมูลเดียวกันนำมาวิเคราะห์เป็นประเด็นหลักและแบ่งเป็นประเด็นย่อย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการเขียนบรรยายถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นหลักกับประเด็นย่อย เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการตีความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสรุปผลข้อมูลแบบการบรรยายเชิงพรรณนา

### ผลการวิจัย

ผลการศึกษารูปแบบการรักษาโรคในบริบทของท่านศาสนทูตมุหัมมัด ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ จากการศึกษาอัลกุรอาน ซูเราะห์อัลฮุญฟะฮ์ อายะห์ที่ 80 ความว่า “และเมื่อฉันป่วย ดังนั้นพระองค์ทรงให้ฉันหายป่วย” และซูเราะห์ยูนุส อายะห์ที่ 57 ความว่า “โอ้มนุษย์เอ๋ย แท้จริงข้อตกเตือน (อัลกุรอาน) จากพระเจ้าของพวกท่าน ได้มายังพวกท่านแล้วและ(มัน) เป็นการบำบัดสิ่งที่มีอยู่ในทรวงอก และเป็นการชี้แนะแนวทาง และเป็นความเมตตาแก่บรรดาผู้ศรัทธา” จากคำดำรัสของท่านศาสนทูตมุหัมมัด ที่ว่า “แท้จริงผู้ที่ประทอนโรคลงมา ได้ประทอนยารักษาโรคนั้นมาด้วย” (อัลฮากิม. 99/4) และท่านศาสนทูตมุหัมมัด ได้ตรัสอีกว่า “ทุกโรคนั้นมียารักษา เมื่อการบำบัดถูกกับโรค เขาก็จะหายป่วยด้วยพระอนุมัติจากอัลลอฮ์ ” (มุสลิม. 2204) ความเจ็บป่วยนั้นแบ่งได้เป็นสองชนิด คือความเจ็บป่วยทางด้านจิตใจ และความเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย ซึ่งทั้งสองอย่างนี้มักกล่าวไว้ในอัลกุรอานแล้วทั้งหมด

#### ความเจ็บป่วยทางด้านจิตใจ

ความเจ็บป่วยทางด้านจิตใจนั้นยังแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ความเจ็บป่วยอันเกิดจากความสงสัยในความไม่แน่ใจ และความเจ็บป่วยจากอารมณ์กิเลสต่าง ๆ ซึ่งทั้งสองอย่างได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานดังนี้ ความเจ็บป่วยอันเกิดจากความสงสัยในความไม่แน่ใจ มีความว่า ในหัวใจของพวกเขามีความเจ็บป่วยอยู่ และอัลลอฮ์ได้เพิ่มความเจ็บป่วยนั้นให้กับพวกเขามากยิ่งขึ้น (2: 10) นี่คือการแห่งความสงสัยและความไม่แน่ใจ ส่วนความเจ็บป่วยจากอารมณ์และกิเลสต่าง ๆ นั้น มีคำดำรัสของอัลลอฮ์ที่ว่า โอ้บรรดาเหล่าหญิงของท่านนบีทั้งหลาย พวกท่านมิได้เป็นดังหญิงทั้งหลายทั่ว ๆ ไป หากพวกท่านเกรงกลัวอัลลอฮ์แล้ว

จงอย่าพูดจาให้อ่อนหวานจนเกินไป เพราะจะทำให้หัวใจของผู้ที่เป็นโรคนั้นเกิดอารมณ์ขึ้นได้ แต่จงพูดด้วยถ้อยคำที่ดี (33: 32) และโรค ณ. ที่นี้คือโรคทางอารมณ์ใครที่จะนำไปสู่การผิดประเวณนั้นเอง และอัลลอฮ์นั้นทรงรู้ยิ่งกว่า

#### ความเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย

ความเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย สารพิษที่คั่งค้างอยู่ในร่างกายและสามารถทำให้เกิดอันตรายได้นั้น มีอยู่สิบอย่างคือ เลือดที่ปั่นป่วน น้ำอสุจิที่มากเกินไป ปัสสาวะ อุจจาระ ผายลม อาเจียน การจาม การนอน ความหิวและกระหาย สารพิษทั้งสิบชนิดนี้จะถูกจัดการอย่างเหมาะสม มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาขึ้นกลายเป็นความป่วยไข้ได้ การที่พระองค์อัลลอฮ์ได้ทรงกระตุ้นเตือนพวกเราให้รู้จักการจัดของเสียออกจากร่างกายด้วยให้โกรนศีรษะเพื่อขจัดสิ่งหมักหมมที่เป็นพิษออกไป จึงกลายเป็นแนวทางให้ป่าวของพระองค์ได้กระทำตามเวลาป่วยไข้ โดยการใช้การจัดสารพิษออก

ส่วนการป้องกันนั้น พระองค์อัลลอฮ์ทรงตรัสว่า ถ้าหากคนหนึ่งคนใดในหมู่พวกท่านเกิดเจ็บป่วยขึ้น หรืออยู่ในระหว่างการเดินทาง หรือมีการขับถ่ายอุจจาระ หรือกระทบหญิงสาวขึ้นมา และไม่พบน้ำที่จะทำการยกสะอาดสั ก็ให้ใช้การตะยำมุม คือลูบด้วยดินสะอาดแทน (4: 43) เป็นการอนุญาตให้ผู้ป่วยเปลี่ยนจากการใช้น้ำไปเป็นการใช้ผืนดินที่สะอาด เป็นการป้องกันร่างกายของผู้ป่วยนั้นไม่ให้ถูกน้ำอันอาจเป็นอันตรายต่อโรคได้ นี่คือการแนะนำให้รู้จักการป้องกันสิ่งที่ไม่ดีไม่ให้มากระทบกับร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกก็ตาม พระองค์อัลลอฮ์ได้ทรงชี้ชวนบ่าวของพระองค์ให้เห็นถึงหลักการเบื้องต้น และรวมกฎเกณฑ์ทางการแพทย์ต่าง ๆ ไว้ด้วยกันให้เราได้เห็นแนวทางการรักษาของท่านนบีมุฮัมมัด (ซ.ล) ได้ใช้ยาด้วยตัวของท่านเอง การใช้ยาของท่านนั้นเป็นการใช้สำหรับผู้ที่ป่วยในครอบครัวและคอฮาบะห์ของท่าน และการใช้ยาตามแนวทางของท่านจะไม่ใช้ยาที่มีส่วนผสมยุ่งยากแบบเภสัชกร หรือคนปรุงยาทั่ว ๆ ไป แต่ยาส่วนมากจะเป็นยาเดี่ยวประกอบด้วยตัวยาวางเดียว ถ้ามีการเพิ่มเติมสารอีกอย่างหนึ่งเข้าไปก็เพื่อไปช่วยตัวยาวางเดียวหรือเพื่อให้รสชาติดีขึ้นเท่านั้น วิธีการเช่นนี้เป็นที่นิยมในหมู่แพทย์หลาย ๆ ชาติ ทั้งอาหรับ ตุรกี ชาวเปอร์เซีย ชาวโรมัน ชาวกรีก และชาวอินเดียเป็นส่วนใหญ่เป็นที่สอดคล้องกันในหมู่แพทย์แล้วว่า ถ้าหากเมื่อใดสามารถรักษาให้หายได้โดยการใช้อาหารก็จะไม่ใช้ยาและเมื่อใดสามารถทำให้หายได้ด้วยตัวยาวางเดียวก็จะไม่พยายามมาให้อาหารที่ซับซ้อนกว่า มีคำกล่าวว่า “โรคทุกโรคถ้ากินอาหารแล้วหาย ก็อย่าไปพยายามให้ยา” และยังมีคำกล่าวอีกว่า “ไม่สมควรที่แพทย์จะกรอกให้ผู้ป่วย เพราะยานั้นถ้าหากเมื่อเข้าไปในร่างกายแล้วไม่พบโรคที่มันจะรักษาได้ หรือไม่พบโรคที่เหมาะสมกับมัน หรือพบโรคที่เหมาะสมกับมันแล้ว แต่จำนวนยานั้นมากกว่าตัวโรคเองยานั้นจะกลายเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายแทน” คนที่อยู่ในเมืองที่ขอรับประทานอาหารที่มีส่วนผสมซับซ้อนขึ้น การรักษาที่มักจะใช้ยาที่มีส่วนผสมหลายอย่างเช่นกัน สาเหตุที่เป็นดังนี้เนื่องจากโรคของเขามักจะไม่ใช้โรคธรรมดา แต่จะซับซ้อนกว่า ดังนั้นการใช้ยาผสมจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมากกว่า แต่คนไข้ของท่านศาสนทูตส่วนมากนั้นจะเป็นกลุ่มชนที่มีถิ่นฐานไม่แน่นอน (เบดูอิน) หรือกลุ่มชนที่พำนักอยู่ในทะเลทราย ซึ่งบริโภคอาหารเดี่ยวเป็นหลัก และเป็นโรคที่ไม่ซับซ้อน ดังนั้นการให้อาหารเดี่ยวแก่พวกเขาจึงเป็นการเพียงพอแล้วคือหลักฐานทางการแพทย์อย่างหนึ่งในการสมควรให้อาหารเดี่ยวในคนไข้ของท่านนบีมุฮัมมัด นอกจากนี้การเปรียบเทียบทั่วไประหว่างการแพทย์ของท่านนบีมุฮัมมัด ก็เปรียบเหมือนกับนำการแพทย์แบบชาวบ้านมาเปรียบเทียบกับแพทย์พหุวิชาตนเอง ซึ่งแพทย์แผนปัจจุบันทั่วไปนั้นก็ได้อบรมอยู่ในตัวแล้วว่าการรักษาของพวกเขาบางครั้งเป็นเพียงอาหารเทียบเคียงกับโรคอื่น ๆ หรือเป็นการทดลองยา หรือยาฝอบอก หรือข้อสมมุติฐานต่าง ๆ บางคนก็ใช้สัตว์ทดลองดูแล้วนำผลนั้นมาใช้กับมนุษย์ การสังเกตเห็นงู ที่ออกมาจากรูของมดบนพื้นดิน และมีปัญหาเกี่ยวกับการมองเห็นของมด งูนั้นก็ไปที่ใบยี่ระ และเอาตาของมดไปที่ใบนั้น หรือการที่เห็นนกกินน้ำทะเลเมื่อมันท้องผูก สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นถึงหลักการแพทย์สมัยปัจจุบันได้เป็นอย่างดี (อินนุกอยยิม อัลยาซียะฮ์แปลโดยกษิดิส ศรีสง่า. 2548)

จากอัลกุรอานและอัลหะดีษ พบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพทย์ตามแนวทางของท่านศาสนทูต (ซ.ล) คือสิ่งที่ได้รับการยืนยันจากท่านศาสนทูต ทั้งคำพูด การกระทำ หรือการยอมรับในด้านสุขภาพที่ดี การเยียวยารักษาโรคภัยต่าง ๆ และกรอบการกินอาหารที่มาจากท่านศาสนทูต (ซ.ล) นี่เป็นการแพทย์ที่วางอยู่บนหลักแห่งความเป็นจริง และชี้ให้คนป่วยนั้น

ไม่ให้ยอห์หรือหมดหวังในสิ่งที่ประสบอยู่ การเยียวยาให้หายจากความเจ็บป่วยทางจิตใจและร่างกายนั้นอยู่ที่พระองค์อัลลอฮ์ แต่เพียงผู้เดียวเป็นผู้กำหนด การเยียวยารักษาเป็นช่วงทางแห่งความมั่นใจและเชื่อมั่นต่ออัลลอฮ์ พระองค์เป็นผู้สร้างโรคภัยไข้เจ็บมาและพระองค์ให้มียารักษาโรคให้หายซึ่งศาสนทูต (ซ.ล) จะไม่กล่าวสิ่งใดนอกจากสิ่งนั้นต้องเป็นความจริง แม้ทางการแพทย์จะยังไม่สามารถค้นพบ ต่อไปก็จะบรรลุถึงความจริงได้แม้ต้องใช้เวลา การแพทย์แผนท่านศาสนทูต (ซ.ล) จะเป็นที่มาเพื่อการศึกษาและพัฒนาถึงการแพทย์พื้นฐานต่อไป

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการรักษาตามแนวทางท่านศาสนทูต ด้วยการบำบัดเยียวยาในรูปแบบอียาอะห์ มีดังนี้

### 1.การรักษาเยียวยาด้วยการละหมาด

ฮะดีษจากท่านอุมุรอรเราะห์กล่าวว่า ท่านศาสนทูต ได้อพยพออกไป ฉันจึงได้อพยพตามไป แล้วฉันได้ละหมาดหลังจากนั้นฉันก็นั่งลงฉันหันไปมองท่านศาสนทูตถามฉันว่า “ท่านปวดท้องหรือ” ฉันกล่าวว่า “ใช่ครับ” โอ้ท่านศาสนทูตของอัลลอฮ์ (ซ.บ) ท่านศาสนทูต กล่าวว่า “เจ้าจงละหมาด เนื่องจากละหมาดเป็นยารักษาโรค” (อิบนุมาญะห์ในสุนันอุมุรอรเราะห์. 7146)

การบำบัดเยียวยาด้วยการละหมาด อียาอะห์บางอย่างเช่น ละหมาดไม่ใช่เป็นการเยียวยารักษาโรคด้านจิตใจเท่านั้น แต่เป็นการเยียวยารักษาทางด้านร่างกายอีกด้วยเช่น โรคปวดท้องและโรคอื่น ๆ อัลมุวาฟีก อับดุลละตีฟ กล่าวไว้ในหนังสือกิตาบันอัรเราะฮ์ว่า การซุญูดเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เป็นโรคทางเดินหายใจ โรคหวัด การซุญูดช่วยให้จมูกที่อุดตันโล่งสบาย ช่วยขับของเสียออกจากกระเพาะและลำไส้ ช่วยย่อยอาหารที่อัดแน่นจนทำให้ผ่อนคลายดีขึ้น ส่วนมากการละหมาดจะทำให้เกิดความสุข รู้สึกคลี่คลายจากความวิตกกังวล การละหมาดช่วยดับไฟแห่งความบอบบาง รักษาให้อภัย ไม่ชอบการแก้แค้น ดังฮะดีษที่กล่าวว่า “โอ้บีลาลโปรดทำให้เราสบายด้วยการละหมาด” (อัตฏอบรีย์. 6/340)

โรคในปัจจุบันที่เกี่ยวกับเรื้อรังหรือไม่เกี่ยวกับก็ตาม ยาแก้บำบัดโรคเหล่านี้คือการละหมาด การขอยกโทษ แต่ละอิริยาบถของการละหมาดล้วนแล้วแต่เป็นการเคลื่อนไหวและบริหารร่างกายซึ่งทำให้ร่างกายรู้สึกผ่อนคลายรวมถึงการทำสมาธิและการรำลึกถึงพระองค์อัลลอฮ์ จะทำให้ร่างกายและจิตใจนั้นเกิดความผ่อนคลายจะส่งผลดีต่อร่างกายและจิตใจ เมื่อตัวยาอื่นใช้ไม่ได้ผล ผู้ที่พิจารณาเรื่องละหมาดอย่างละเอียดถี่ถ้วน จะพบว่าการละหมาดนั้นมีการเคลื่อนไหวของร่างกายที่จะทำให้เกิดความสุขของร่างกาย การละหมาดเป็นรูปแบบตัวอย่างการโค้งหลัง มีสิ่งมหัศจรรย์อีกคือ จะพบว่าการเคลื่อนไหวในละหมาดสอดคล้องกับทางด้านการแพทย์

### 2.การรักษาเยียวยาด้วยการถือศีลอด

การเยียวยาด้วยการถือศีลอดช่วยรักษาสุขภาพร่างกายและจิตใจมนุษย์ไม่ได้สิ่งใด ๆ ลงไปในภาชนะใดภาชนะหนึ่งที่แยกไปจากท้องของตนเอง หากเป็นเหตุสุดวิสัยจริง ๆ จงแบ่งกระเพาะออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 สำหรับอาหาร ส่วนที่ 2 สำหรับเครื่องดื่ม และส่วนที่ 3 สำหรับหายใจ (ติรมิซีย์. 2380)

ศาสนาอิสลามส่งเสริมให้มีร่างกายที่แข็งแรง มีความพอดีในการกินการดื่ม ด้วยเหตุนี้การถือศีลอดจึงได้บัญญัติลงมา การถือศีลอดจะช่วยผ่อนคลายกำลังและอวัยวะ เป็นการหยุดพักอวัยวะและระบบภายในของร่างกายซึ่งส่งผลประโยชน์ด้านจิตวิญญาณของหัวใจและเรื้อรังซึ่งนำไปสู่การมีร่างกายที่แข็งแรงปลอดภัย

### 3.การรักษาเยียวยาด้วยการบริจาคทาน (ทำซอดาเกาะห์)

ท่านศาสนทูต ได้กล่าวว่า “พวกท่านจงเยียวยารักษาโรคด้วยการทำซอดาเกาะห์ จงรักษาทรัพย์สินด้วยการจ่ายซะกาต จงเตรียมดุอาไว้ป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ (อัลบัยฮะกี. 6385) การบำบัดเยียวยาด้วยการบริจาคทาน บางครั้งการเยียวยารักษา ซึ่งมีตัวรักษายังไม่พบตัวรักษารักษาโรคนี้การทำซอดาเกาะห์จะทำให้ร่างกายมีความสุขในการเป็นผู้ให้และทำให้จิตใจสงบ ซึ่งไม่มีสิ่งใดนอกจากการมอบหมายต่ออัลลอฮ์ พระองค์ทรงคลี่คลายความเศร้าโศก เป็นที่พึ่งสำหรับผู้ที่ย้ำใจ ผู้ทรงให้หายจากโรคภัยด้วยอนุมัติจากอัลลอฮ์

### 4.การรักษาเยียวยาด้วยการมองคัมภีร์อัลกุรอาน

การบำบัดด้วยการมองคัมภีร์อัลกุรอาน มีชายคนหนึ่งได้มาร้องทุกข์กับท่านศาสนทูตว่าเขาเจ็บตา ท่านศาสนทูตจึงกล่าวว่า จงมองคัมภีร์ของอัลลอฮ์ (อิบนุอะซกิร. 1/402)

อะบิซะอีด อัลคุดรี กล่าวว่า ศาสนทูตกล่าวว่า พวกท่านจงใช้สายตาของพวกท่านมีส่วนได้ในการทำอิบาดะห์สาวกของท่านศาสนทูตทูลถามว่า โอ้ ท่านศาสนทูตของอัลลอฮ์ ส่วนได้ของตาจากการทำอิบาดะห์คืออะไร ท่านศาสนทูตตอบว่า การมองคัมภีร์อัลกุรอานด้วยการไตร่ตรองและพิจารณาถึงความมหัศจรรย์ (อัลญามิอ์ อัศศอฟีร. 175)

มักกูก รายงานจากอุบาต๊ะห์ บิน อัศศอมิต ว่า ท่านศาสนทูต กล่าวว่าอิบาดะห์ประจำชาติของฉันทันทีที่ประเสริฐที่สุด คือการอ่านพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานโดยใช้สายตามองทุก ๆ อวัยวะของร่างกายในการทำอิบาดะห์ต่ออัลลอฮ์ จะทำให้ได้รับผลบุญ ซึ่งการมองคัมภีร์อัลกุรอานด้วยการไตร่ตรองและพิจารณาถึงความมหัศจรรย์ถึงคำสอนของอัลกุรอานจะทำให้จิตใจเกิดสมาธิและความสงบ

## 5. การรักษาเยียวาด้วยบทดุอา

การบำบัดด้วยบทดุอา อูสมาน บุตรอะบิลอาศ ได้ร้องทุกข์กับท่านศาสนทูตว่า “เขาเจ็บป่วยตามร่างกาย ตั้งแต่เข้ารับอิสลาม ท่านศาสนทูต กล่าวแก่เขาว่า จงเอามือขวาของท่านวางบริเวณที่เจ็บปวดแล้วอ่าน บิสมิ้ลลาห์ 3 ครั้ง และให้กล่าวดูอาอับนี้ 7 ครั้ง ความว่า “ข้าขอคุ้มครองด้วยเกียรติและอาณาของพระองค์ให้ฉันทรอดพ้นจากความชั่วร้ายที่ฉันทพบเจอ” (มุสลิม. 189/14)

คอลิดบุตร วาลิด กล่าวว่า โอ้ท่านศาสนทูต ฉันทนอนไม่หลับ ท่านศาสนทูต กล่าวว่า เมื่อท่านจะนอนให้กล่าวดังนี้ “โอ้อัลลอฮ์ พระผู้เป็นเจ้าของเจ็ดชั้นฟ้าและสิ่งที่อยู่ใต้มัน พระผู้เป็นเจ้าของเจ็ดชั้นแผ่นดินและสิ่งที่ยึดแน่นบกอยู่ พระผู้เป็นเจ้าของมารร้ายทั้งปวงและผู้ที่ทำให้หลงผิด โปรดให้ฉันทรอดพ้นจากความชั่วร้ายที่พระองค์สร้างทั้งหมด ขอจงปิดเป่าฉันทจากอันตรายและอธรรมต่าง ๆ พลังที่ยิ่งใหญ่จะมีแก่ท่านที่ช่วยเหลือ ความมีเกียรติจะมีแก่ผู้ที่พระองค์สรรเสริญ ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์เท่านั้น” (ติรมิซียฺ. 3752)

ผลการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักรวม 3 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรีจำนวน 1 คน แพทย์มุสลิม 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการอิสลามจำนวน 1 คน มีความเห็นพ้องต้องกันว่า จากโองการอัลกุรอาน หะดีษ และทัศนะของปวงปราชญ์อิสลามนั้น ศาสนาอิสลามสนับสนุนให้ประชาชาติอิสลามเมื่อป่วยไข้ก็ต้องบำบัดรักษาดูแลสุขภาพโดยยึดถือแนวการรักษาโรค ตามโรค ตามท่านศาสดาซึ่งการรักษาเป็นการบำบัดทางด้านร่างกายและจิตใจซึ่งจะเห็นได้ว่าท่านศาสดาจะรักษาด้วยการปฏิบัติศาสนกิจทางด้านศาสนาเป็นการบำบัดเยียวาในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งการปฏิบัติศาสนกิจดังกล่าวสอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน และการรักษาทางด้านร่างกายและจิตใจก็ยังคงปฏิบัติต่อเนื่องต่อไปไม่จำเป็นที่จะรักษาด้วยยา วิถีทางธรรมชาติบำบัด สมุนไพร หรือการรักษาทางด้านจิตวิญญาณ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ท่านศาสนทูตได้ปฏิบัติและได้รับการยืนยันทั้งคำพูดและการกระทำ การยอมรับ ในด้านสุขภาพที่ดีการเยียวารักษาโรคร้ายต่าง ๆ และเป็นการชี้ให้เห็นถึงการให้กำลังใจคนป่วยไม่ให้ย่อท้อหรือหมดหวังในสิ่งที่กำลังประสบอยู่ การรักษาตามท่านศาสนทูตจะเป็นแนวทางให้หายจากความเจ็บปวดทางด้านร่างกาย จิตใจนั้นอยู่ที่พระองค์อัลลอฮ์แต่เพียงผู้เดียว ซึ่งผู้นับถือศาสนาอิสลามควรจะนำรูปแบบมาประยุกต์ใช้ในการรักษาโรคในปัจจุบัน

สรุปผลการศึกษารูปแบบการรักษาโรคตามแนวทางท่านศาสนทูตมุหัมมัด ด้วยการวิเคราะห์อัลกุรอาน หะดีษ และทัศนะของปวงปราชญ์อิสลาม รวมทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสามท่าน พบว่าท่านศาสนทูตมุหัมมัด ได้กำหนดรูปแบบให้มุสลิมทุกคนรักษาโรคอย่างถูกต้องตามบทบัญญัติศาสนา โดยการรักษานั้นต้องไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องห้ามทางศาสนา (ฮะรอม) ซึ่งเป็นวิถีทางที่ท่านศาสนทูตรักษาตัวท่านเองและเหล่าอัครสาวก (ศอฮาบะฮ์) ของท่าน ไม่ว่าจะเป็นการรักษาด้วยการประกอบศาสนกิจ (อิบาดะฮ์) ต่างๆ เช่นการละหมาด การถือศีลอด การบริจาค และการรักษาด้วยบทดุอา ซึ่งรูปแบบการรักษาในบริบทของท่านศาสนทูตนั้นก็ต้องการให้เป็นการรักษาร่างกายและจิตใจหรือทั้งภายในและภายนอกนั่นเอง

## อภิปรายผล

การศึกษารูปแบบการรักษาโรคในบริบทของท่านศาสนทูตมุหัมมัด (ศ.ล.) ด้วยการวิเคราะห์อัลกุรอาน หะดีษ และทัศนะของปวงปราชญ์อิสลาม รวมทั้งวิเคราะห์บทสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน จะพบว่าท่านศาสนทูตมุหัมมัดนั้น ได้ปฏิบัติเป็นรูปแบบเพื่อเป็นแนวทางให้กับมุสลิมทุกคนได้ปฏิบัติ โดยการรักษาไม่ต้องไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องห้ามทางศาสนา (ฮะรอม) ซึ่งเป็นวิถีทางที่ท่านศาสนทูตรักษาตัวท่านเองและเหล่าอัครสาวก(ศอฮาบะฮ์)ของท่าน ไม่ว่าจะเป็นการรักษาด้วยการประกอบศาสนกิจ (อิบาดะฮ์) ต่างๆ เช่นการละหมาด การถือศีลอด และการบริจาค หรือการรักษาด้วยสมุนไพร ซึ่งรูปแบบการรักษาในบริบทของท่านศาสนทูตนั้นก็ต้องการให้เป็นการรักษาร่างกายและจิตใจหรือทั้งภายในและภายนอกนั่นเอง แนวทางของท่านศาสนทูตซึ่งสอดคล้องกับข้อบัญญัติแห่งอัลกุรอานและการปฏิบัติของเหล่าอัครสาวกของท่านศาสนทูตรวมทั้งเป็นไปตามความเห็นพ้องต้องกันของปวงปราชญ์อิสลามและสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านรวมทั้งสอดคล้องกับหลักการรักษาทางการแพทย์ในปัจจุบันและสอดคล้องกับอินนุก็อยยิมอัล-ญะฮิยะฮ์ที่ทำการศึกษารักษาการแพทย์ตามแนวทางของท่านศาสนทูตมุหัมมัด (ศ.ล.)

## สรุปผลและอภิปรายผล

### สรุปผล

การศึกษารูปแบบการรักษาโรคในบริบทของท่านศาสนทูตมุหัมมัด (ศ.ล.) เป็นการรักษาความเจ็บป่วยทางด้านร่างกายและความเจ็บป่วยทางด้านจิตใจ ซึ่งท่านศาสนทูตได้ปฏิบัติเป็นแนวทางในการรักษาด้วยการทำอิบาดะฮ์ทั้ง 5 รูปแบบ ได้แก่ 1.การรักษาเยียวยาด้วยการละหมาด 2.การรักษาเยียวยาด้วยการถือศีลอด 3.การรักษาเยียวยาด้วยการบริจาคตาน (ทำซอดาเกาะห์) 4.การรักษาเยียวยาด้วยการมองคัมภีร์อัลกุรอาน 5. การรักษาเยียวยาด้วยบทดุอา

### อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่ามีความสอดคล้องกับการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านและสอดคล้องกับแนวทางการรักษาโรคในปัจจุบันที่มีรูปแบบการรักษาทั้งภายในจิตใจและรูปแบบการรักษาทางด้านร่างกาย รวมทั้งรูปแบบการให้ยาที่ใช้ในการรักษาและยังสอดคล้องกับอินนุก็อยยิม อัล-ญะฮิยะฮ์ที่ทำการศึกษารักษาการแพทย์ตามแนวทางของท่านศาสนทูตมุหัมมัด (ศ.ล.)

### ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.นำรูปแบบข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติของท่านศาสนทูตไปประยุกต์ใช้ในการรักษาโรคให้เหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน

2.นำรูปแบบข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติของท่านศาสนทูตไปเผยแพร่ให้เกิดความรู้แก่ประชาตีมุสลิมและปฏิบัติเหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน

### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ กำกับ ดูแล การรักษาโรคจะได้ปฏิบัติตามรูปแบบข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติของท่านศาสนทูตไปใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด

2.หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ กำกับ ดูแล การรักษาโรคจะได้ปฏิบัติตามรูปแบบข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติของท่านศาสนทูตไปใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด

3.จัดการอบรมให้ความรู้กับแพทย์มุสลิมและแพทย์ต่างศาสนา ให้เข้าใจถึงรูปแบบการรักษาโรคในบริบทของท่านศาสนทูตมุหัมมัด (ศ.ล.)

### เอกสารอ้างอิง

- กีอรฎอวี. ยูซุฟ แปลโดยบรรจง บินกาซัน. (2547). หะลาละและหะรอมในอิสลาม (พิมพ์ครั้งที่ 5). ศูนย์หนังสืออิสลาม: กรุงเทพฯ
- ทวีศักดิ์ นพเกษร. (2551). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เล่มที่ 1 (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิษณุโลก: ชมรมพยาบาลชุมชนแห่งประเทศไทย และภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- บุปผา ศิริรัมย์, จรรยา เศรษฐบุตร, และเบญจา ยอดดำเนิน-แอ๊ดติงส์. (2544). จริยธรรมสำหรับการศึกษาวิจัยในคน. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ. (1419). พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน พร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย. ชาอูดีอาร์เบีย : ศูนย์กษัตริย์พะอัด เพื่อการพิมพ์อัล-กุรอาน แห่งนครมะดีนะฮ์
- อินนุกอยยิม อัลเยาซียะหุ แปลโดยกษิตี สรียะง่า. (2548). การแพทย์ตามแนวทางท่านศาสดามุฮัมมัด (พิมพ์ครั้งที่ 2 ) กรุงเทพมหานคร: จัดพิมพ์โดย: แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย (สสม.) ศูนย์ศึกษานโยบายเพื่อการพัฒนา (ศศนพ) คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Al-Bayhaqi. (1923-1924). Kitab al-sunan al-kubra, 10 vols. Hyderabad.
- Al-Bukhariy. Muhammad Ibn 'Ismā'īl. (1997). Sahīh al-Bukhariy (صحيح البخاري). al-Riyadh : Dār al-Salām.
- Al-Hafiz ibn Azacker Muhammad. (2003). Dar Al-Qalam, Damascus.
- Al-Jalal Al-Suyuti. (1994). The Collective of Hadiths. Maktabah Attiyariya Makkah Publishing House, Saudi Arabia.
- Al Tabari. (2015). Jami Al Bayan An Ta'wil Aayi al Qur'an. Dar ibn al Youzi al arabi.
- Ahmad Muhammad Shakir, Muhammad Fu 'ad 'Abd al-Baqi, and Ibrahim Al-Tirmidhi (1937-1965). al-Jami' al-sahih, ed. 'Atwah 'Iwad, 5 vols. Cairo.
- Ibn majah. (1996). Sunan ib majah. muassasah ar risalah anna shiroon. Bairut.
- Muhammad Muhyi al-Din 'Abd al-Hamid. (1935). Abu Da 'ud, Sunan, ed. 4 vols. Cairo.
- Muslim bin al-Hajjaj. (1996). Sahīh Muslim (صحيح مسلم). Dār 'Alam al-Kutub, al-Riyāḍ.